

УДК 336.748.12

JEL classification: E31

Макалюк І. В.*к.е.н., ст. викл. КПП ім. Ігоря Сікорського***Потапова В. П.***студентка ФММ КПП ім. Ігоря Сікорського*

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті охарактеризовано першопричини виникнення інфляції в історичному контексті. Визначено сутність інфляції та досліджено вплив макроекономічних процесів на інфляцію в країні. Відображено внутрішні (монополія виробництва, мілітаризація економіки, надлишковий випуск паперових грошей) і зовнішні (поглиблення міждержавних валютно-кредитних відносин, посилення інтернаціоналізації господарських зв'язків між країнами, загострення суперництва на міжнародних ринках капіталів, товарів, послуг, робочої сили) причини інфляції з точки зору порушення економічної рівноваги. Проаналізовано тенденції інфляційних процесів в Україні впродовж останніх років та передумови їх виникнення. Охарактеризовано соціально-економічні наслідки для національного господарства та негативний вплив інфляції на матеріальне становище населення країни. Запропоновано заходи антиінфляційного регулювання й шляхи впливу на інфляційні процеси з метою їх зниження та запобігання. Окреслено перспективи подальших досліджень у напрямі аналізу інфляційних очікувань та вивчення специфіки впливу дефіцитного попиту на подорожчання товарів.

Ключові слова: інфляція; індекс інфляції; причини інфляції; соціально-економічні наслідки інфляції; макроекономічні процеси; антиінфляційне регулювання.

Постановка проблеми. Складна економічна ситуація та політична нестабільність в Україні, які спостерігаються останніми роками, в першу чергу, позначаються на стані її соціально-економічного розвитку, що зумовлює підвищення рівня інфляції в порівнянні з попередніми періодами та, відповідно, призводить до виникнення негативних наслідків. Інфляція є однією з найбільш гострих проблем економіки більшості країн світу. Соціально-економічні наслідки підвищення рівня інфляції впливають практично на всі сфери життя суспільства.

Під інфляцією в економічній науці розуміють процес знецінення грошової маси, що відбувається внаслідок надмірної емісії грошей і супроводжується зростанням споживчих цін. Але зростання цін – це лише форма прояву інфляційних процесів, а не глибинна сутність і причина [1]. Звертаючи увагу на те, що на формування інфляційних процесів впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори, інфляція – це, в першу чергу, наслідок

порушення економічної рівноваги в країні. Останнім часом набувають особливої актуальності для українського суспільства питання, пов'язані з визначенням причин та наслідків підвищення рівня інфляції, формуванням профілактичних заходів щодо знецінення грошей та стабілізації національної економіки.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. В економічній науці існує багато наукових праць, присвячених визначенню сутності та змісту інфляції, дослідженню причин підвищення рівня інфляції та обґрунтуванню напрямів її подолання. Теоретико-методологічні основи виникнення інфляційних процесів та динаміку їх розвитку досліджували такі відомі економісти як: Д. Рікардо, К. Маркс, Дж. Кейнс, Ф. Енгельс, Д. Дорнбуш, Ж.-Ж. Ламбен, С. Брю, К. Макконнел, М. Фрідмен, С. Фішер, Р. Шмалензі, С. Бриттам та ін. Серед вітчизняних науковців, які вивчали економічну природу та наслідки прояву інфляції в національному господарстві, варто відмітити А. Базилевича, С. Мочерного, Ю. Ніколенка, В. Рибалкіна, В. Сірка та ін.

Однак, незважаючи на значну кількість праць та різноманіття підходів щодо причин, природи та наслідків інфляції, дослідження даної проблематики треба продовжувати у зв'язку із численністю та зміною домінування факторів внутрішнього і зовнішнього впливу на силу інфляційних процесів, що змінюють передумови їх виникнення, а відповідно і шляхи подолання в кожному конкретному випадку.

Метою статті є виявлення причин, аналіз наслідків інфляційних процесів в Україні та надання практичних рекомендацій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Інфляція, як загальноекономічне явище, вперше виникло у Північній Америці у другій половині XVIII ст. Її причиною стали спроби покриття військових витрат за рахунок випуску грошей, які не були забезпечені товарами виробництва. Внаслідок цього відбулося порушення всіх вимог законів обігу грошової маси, що стало причиною знецінення грошей. Схожі явища спостерігалися ще під час рабовласницького ладу, коли володарі надмірно захоплювалися надлишковим карбуванням монет. Під час капіталізму причинами виникнення інфляції стали соціально-економічні потрясіння та війни.

Інфляція є процесом зростання загального рівня цін в країні, який виникає внаслідок порушення закону обігу грошової маси. Підвищення рівня інфляції відбувається тоді, коли кількість готівкової та безготівкової грошової маси в обігу не забезпечується виробництвом економічних благ для продажу. Такі обставини спричиняють знецінення, здешевлення грошей, тобто зростання інфляції є соціально-економічним явищем, виникнення якого зумовлено диспропорціями виробництва в різних сферах господарства [2].

Цей процес негативно впливає на всі аспекти розвитку суспільства: знецінюються результати праці, грошові заощадження населення, знижується рівень життя, інвестиції та економічне зростання країни. Високий рівень інфляції знищує економічну, грошову системи держави, послаблює

національну валюту, збільшує кількість іноземної валюти в обігу, провокує витік капіталу в інші країни.

Важливе значення у боротьбі з інфляцією має виявлення причин її виникнення. На думку В. Базилевича процес інфляції є наслідком порушення економічної рівноваги і його причини поділяються на внутрішні і зовнішні (табл. 1).

Таблиця 1

Внутрішні та зовнішні причини інфляції

Внутрішні причини інфляції	Зовнішні причини інфляції
Диспропорції між виробництвом, заощадженням і споживанням, попитом і пропозицією.	Посилення міжнародних виробничих і торгівельних зв'язків між державами.
Збільшення дефіциту держбюджету, внутрішнього та зовнішнього державного боргу.	Загострення суперництва на міжнародних ринках.
Прискорення темпів зростання заробітної плати порівняно з продуктивністю праці.	Загострення міжнародних валютно-кредитних відносин.
Монополізація економіки.	Нестача ресурсів (енергетичних, продовольчих, фінансових)
Велика частка витрат на військові потужності	Рівень інвестиційної привабливості країни.
Збільшення податкового навантаження.	Рівень розвитку інфраструктури.
Надмірна емісія грошей.	Захист незалежності країни.
Розширення тіньової економіки.	Вплив НТП.

Джерело: [1]

Для України 2014 р. став переломним і піддався, як ніколи раніше, високому рівню інфляції. Станом на листопад індекс інфляції становив 19 %, а основними причинами стали: знецінення гривні через некоректну політику Національного банку, яка проявлялася в тому, що був переоцінений обмінний курс, що виявив не готовність населення і бізнесу до таких змін, і як наслідок мали місце фундаментальні зрушення в економіці країни (це призвело до високої спекуляції в банківській сфері та забезпечило зростання частки « тіньової економіки»); нестабільна ситуація в країні та війна на сході спровокували непередбачені витрати на антитерористичну операцію; відтік капіталу, промислові регіони, такі як Донецький та Луганський економічні регіони, не приносили прибутку, відбувалося подорожчання кредитних ставок, як результат відсутності грошей [4]; значний відплив депозитів з банків (за підрахунками фахівців близько 110 млрд. грн. (за 9 місяців 2014 р.).

Визначені особливості інфляції дають можливість стверджувати, що вона в певній мірі присутня завжди, хоча в окремі роки вдавалось дещо стабілізувати ситуацію та стримувати зростання цін.

За даними Державної служби статистики індекс інфляції в Україні у квітні 2017 р. склав 100,9 % (табл. 2).

Зростання індексу інфляції здійснює вплив на всі сфери життя країни. Особливо відчутним цей вплив є для населення та підприємств держави.

При сьогоднішньому рівні інфляції можна констатувати, що вона має негативні соціально-економічні наслідки та здійснює значний вплив на матеріальний стан населення.

Таблиця 2

Індекси споживчих цін в Україні у 2014-2017 рр.

Рік/місяць	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	рік
2014	100,2	100,6	102,2	103,3	103,8	101,0	100,4	100,8	102,9	102,4	101,9	103,0	124,9
2015	103,1	105,3	110,8	114,0	102,2	100,4	99,0	99,2	102,3	98,7	102,0	100,7	143,3
2016	100,9	99,6	101,0	103,5	100,1	99,8	99,9	99,7	101,8	102,8	101,8	100,9	112,4
2017	101,1	101,0	101,8	100,9									104,9

Джерело: сформовано на основі даних [8]

Наочне відображення динаміки індексів споживчих цін, яка простежувалася в Україні впродовж 2014-2017 рр., представлено на рис. 1.

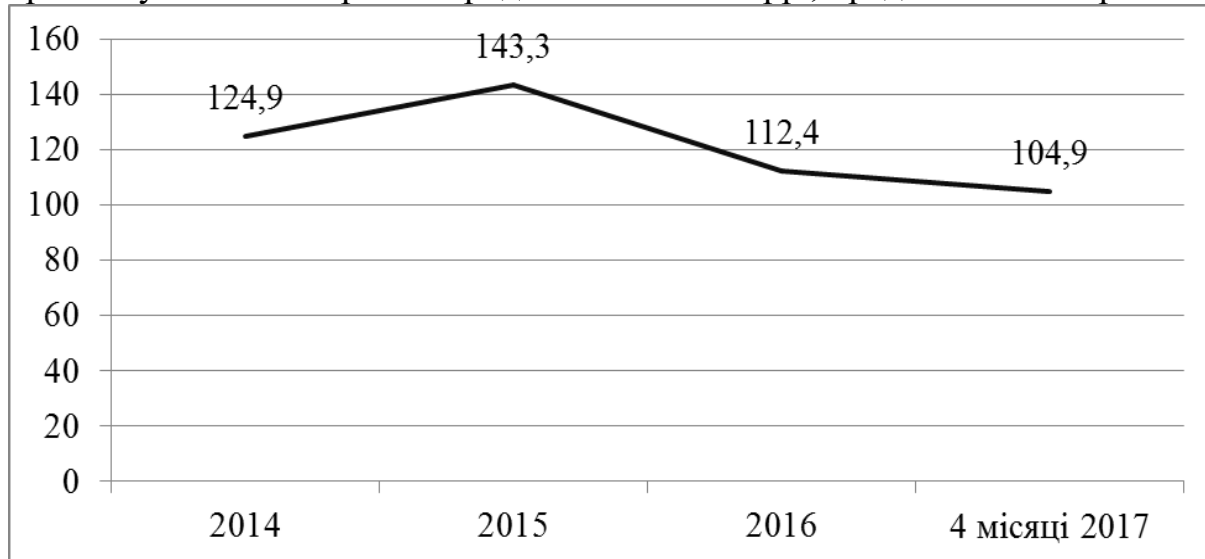

Рис. 1. Динаміка індексів споживчих цін в Україні впродовж 2014-2017 рр.

Джерело: побудовано на основі даних [8]

Аналіз показників 2016 р. показав, що індекс споживчих цін знизився до 112,4 %. Тобто ціни зростали повільніше, ніж в 2015-му році, коли товари подорожчали майже в півтора рази. Це було зумовлено насамперед збільшенням тарифів на житлово-комунальне обслуговування та цін на паливо.

Починаючи з жовтня 2017 р. спад показників інфляції припинився, що пов'язано із подорожчанням сировини, наприклад, молока, погіршенням інфляційних сподівань та рішенням уряду збільшити мінімальну заробітну плату до 3,2 тис. грн на початку року.

Зростання цін на сирі продуктові товари уповільнилося до 1,2 % в 2016 р. насамперед через збільшення урожаю та продовольче ембарго Росії. Все це спричинило збільшення пропозиції товарів на національному ринку. Торгові санкції РФ щодо Туреччини призвели до зменшення цін на турецькі мандарини, апельсини, помідори і огірки.

Ціни і тарифи в 2016 р. зросли на 34,6 % в річних параметрах. Інфляція на рівні 12,4 % в 2016-му є найнижчим показником за минулі три роки. У державному бюджеті 2017 р. визначено споживчу інфляцію зі значенням 8,1 %.

Наслідки інфляції нерозривно пов'язані з її причинами, що, певною мірою, демонструє проведений аналіз інфляційних процесів в економіці. На цьому етапі доцільно узагальнити класифікацію явищ, причинами яких є інфляція. Більшість науковців та дослідників теоретичних і практичних аспектів інфляції пропонують поділяти її наслідки на соціальні та соціально-економічні. До соціальних наслідків в умовах істотної інфляції відносять, перш за все, зниження реальних доходів осіб, які мають їх фіксований обсяг (інфляційний податок). Це такі категорії населення як пенсіонери, студенти, особи, які отримують різні види соціальної допомоги, а також службовці та інші категорії працівників, чії доходи формуються за рахунок державного бюджету [3].

Соціально-економічні наслідки інфляції виражаються в зменшенні виробництва, переході капіталу зі сфери виробництва в торгівлю та лихварство, збільшенні частки податкових ухилень, полегшенні розвитку спекуляції, відсутності індексації доходів і видачі кредитів без урахування індексу цін.

Оскільки інфляція є прихованим податком, то знижуються не лише реальні доходи населення, а й знецінюються активи зі сталим доходом. Відповідно, внаслідок цього заощадження у формі готівки або ж депозитів скорочуються та відбувається заміщення функції накопичення грошей купівлею таких благ, як, наприклад, нерухомість, дорогоцінні метали. Також знижується мотивація до інвестування довгострокових програм, оскільки такі вкладення є менш прибутковими та значно ризикованішими.

Отже, для економіки України проблема інфляції є гострою і потребує негайного вирішення, адже зростання цін на товари першої необхідності спричиняє негативні соціально-економічні наслідки, такими є зниження реальних прибутків населення, знецінення заощаджень. Основними формами виявлення інфляції є підвищення цін на товари і послуги, зниження курсу гривні, зниження купівельної спроможності валюти, зростання заборгованостей по кредитах.

Економічні аналітики та політологи вважають, що виходом із кризової ситуації може стати впровадження в Україні комплексу антиінфляційних заходів. З цією метою потрібно:

- проводити послідовну антимонопольну політику та створювати для підприємств широку мережу економічної інформації;
- підвищити стимули до накопичення ресурсів (субсидії);
- змінити структуру виробництва для збільшення товарів народного споживання;
- стимулювати інвестиційну діяльність банків та обмежити здійснення покриття дефіциту коштів за рахунок банківського кредиту;
- удосконалити податкову систему [4].

Тобто, інфляція зазвичай виникає з об'єктивних причин, вона повинна стримуватися державою для забезпечення нормального функціонування економічних суб'єктів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Процеси інфляції є складним соціально-економічним явищем, вони спричиняють стихійний перерозподіл фінансових ресурсів між категоріями населення, що негативно впливає на економіку України. У зв'язку з цим, виникає необхідність формування багаторічної програми, що буде спрямована на збільшення обсягів виробництва в аграрній галузі та індустрії, адже ці галузі, а також комунальне господарство є найближчими до споживачів, так як задовольняють їхні основні потреби. Крім того, необхідно звернути увагу на добувну промисловість та енергетичні ресурси. Зазначені групи галузей є монополістами, але від їхніх послуг не відмовляться ні населення, ні національна економіка в цілому.

Перспективами подальших наукових досліджень у даному напрямі є аналіз інфляційних очікувань в українській економіці та вивчення специфіки впливу песимізму раціональних сподівань, який виникає у зв'язку з невизначеністю ринкової кон'юнктури, і нагнітання дефіцитного попиту на подорожчання товарів.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія: політекономія : підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – 7-ме вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2008. – 719 с.
  2. Ганусик Ю. Б. Закономірності розвитку інфляції в Україні в умовах циклічності [Електронний ресурс] / Ю. Б. Ганусик // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 5. – С. 818-825. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/167.pdf>.
  3. Жолудь О. Інфляція в Україні: минуле, сьогодення та майбутнє. [Електронний ресурс] / О. Жолудь. – Режим доступу : <http://voxukraine.org/2015/03/31/inflation-in-ukraine-past-present-and-future-ukr/#imageclose-7561>.
  4. Лесік І. М. Інфляція: причини та наслідки [Електронний ресурс] / І. М. Лесік, М. В. Данилов // Молодий вчений. – 2016. – №12.1 (40). – С. 837-840. – Режим доступу : <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2016/12.1/195.pdf>.
  5. Мочерний С. В. Основи економічної теорії / За ред. С. В. Мочерного. – К. : Академія, 1998. – 463 с.
  6. Ніколенко Ю. В. Основи економічної теорії / Ю. В. Ніколенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 632 с.
  7. Рибалкін В. О. Основи економічної теорії : посібник / В. О. Рибалкін, М. О. Хмелевський, Т. І. Біленко та ін. – Київ : ВЦ « Академія », 2002. – 352 с.
  8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.ua.
-

Макалюк І. В.

к.э.н., ст. преп. КПИ им. Игоря Сикорского

Потапова В. П.

студентка ФММ КПИ им. Игоря Сикорского

ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ ИНФЛЯЦИИ В УКРАИНЕ

В статье охарактеризованы первопричины возникновения инфляции в историческом контексте. Установлена суть инфляции и исследовано влияние макроэкономических процессов на инфляционные процессы в Украине. Отображены внутренние (монополия производства, милитаризация экономики, чрезмерный выпуск бумажных денег) и внешние (усиление интернациональных валютно-кредитных связей, увеличение международных хозяйственных отношений между странами, усиление соперничества на мировых рынках капиталов, товаров, услуг, рабочей силы.) причины инфляции со стороны нарушения экономического равновесия. Проанализированы тенденции инфляционных процессов в Украине на протяжении последних лет и предпосылки их возникновения. Охарактеризованы социально-экономические следствия для национального хозяйства и отрицательное влияние инфляции на материальное положение населения государства. Предложены меры антиинфляционного регулирования и воздействия на инфляционные процессы с целью их понижения и предотвращения. Установлены перспективы последующих исследований в направлении анализа инфляционных ожиданий и изучение особенностей влияния увеличения дефицитного спроса на подорожание продуктов.

Ключевые слова: инфляция; индекс инфляции; причины инфляции; социально-экономические последствия инфляции; макроэкономические процессы; антиинфляционное регулирование.

Makaliuk I. V.

PhD of Economic sciences, Senior Lecturer, Igor Sikorsky Kyiv

Polytechnic Institute

Potapova V. P.

student, FMM, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

CAUSES AND EFFECTS OF INFLATION IN UKRAINE

The article describes the root causes of inflation in the historical context. The essence of inflation and the influence of macroeconomic processes on inflation in Ukraine. Displaying internal (production Monopoly, the militarization of the economy, excessive emissions of paper money, etc.) and external (worsening international monetary relations, increased internationalization of economic relations between countries, increased competition in global markets, capital, goods, services, labor, etc.) causes inflation in terms of the violation of economic equilibrium. The tendencies of

inflation in Ukraine in recent years and the conditions of their occurrence. Characterized social and economic consequences for the national economy and the negative impact of inflation on the financial situation of the country. The measures of regulation and anti-inflationary effects on inflationary pressures for their reduction and prevention. Prospects for further research towards the analysis of inflation expectations and study the specific impact of pumping scarce rise in demand for goods.

Keywords: inflation; inflation rate; inflation causes; social-economic effects of inflation; macroeconomic processes; anti-inflation act.

Макалюк І. В.
irina.makaljuk@gmail.com
Потапова В. П.
pvp.998@mail.ru